

พวงมาลัยไม้ไผ่ : กรณีศึกษาลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ
Bamboo Garland: A Case Study of the Identity Patterns in Chaiyaphum
Handwoven Fabrics

พีรพัฒน์ ตานัสตรู¹ อริสรา สมุทรประภูติ¹ วิจิตร สนมอม² และโสภิดา วิศาลศักดิ์กุล^{2*}
Peerapat Tansattru¹ Arissara Samutpraput¹ Vijit Sonhom² and Sopida Wisansakkul^{2*}

Received 26 ตุลาคม 2568 Revised 14 มกราคม 2569 Accepted 26 มกราคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ และศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบขึ้น งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่น การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านผ้าทอและหัตถกรรมไม้ไผ่ และการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคจำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายผ้าทอที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบพวงมาลัยไม้ไผ่คือ ลายขอนารี ซึ่งมีความหมายถึงความผูกพัน ความเคารพ และความเป็นสิริมงคล อันสอดคล้องกับคุณค่าทางสัญลักษณ์ของพวงมาลัย ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.53 ± 0.66) ซึ่งในการประยุกต์ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองเข้าสู่งานออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย สามารถสร้างสรรค์คุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน โดยผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายผ้าทอชัยภูมิสามารถใช้เป็นของที่ระลึกเชิงหัตถศิลป์และของตกแต่งในเชิงสร้างสรรค์ ทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่ม สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยในรูปแบบร่วมสมัย

คำสำคัญ : พวงมาลัยไม้ไผ่, ลวดลายผ้าทอชัยภูมิ, อัตลักษณ์ท้องถิ่น, การออกแบบผลิตภัณฑ์, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

¹ นักศึกษาปริญญาตรี, คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹ Undergraduate, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² Assistant Professor, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

* ผู้ประสานงานนิพนธ์ e-mail: sopida_w@rmutt.ac.th

Abstract

This research aimed to design and develop bamboo garlands by incorporating Chaiyaphum's signature woven fabric patterns and to study consumer satisfaction with the designs. This research employs a mixed-methods approach, combining qualitative data collection from local knowledge documents and interviews with experts in textiles and bamboo handicrafts, with quantitative research using satisfaction questionnaires administered to a sample of 100 consumers. The results revealed that the most appropriate woven fabric pattern for bamboo garlands is the Khonari pattern, which represents attachment, respect, and auspiciousness, consistent with the symbolic value of the garlands. Respondents' satisfaction with the bamboo garlands revealed the highest level of overall consumer satisfaction (mean = 4.53 ± 0.66). Integrating local woven fabric patterns into contemporary product designs can create sustainable cultural and economic value. Bamboo garlands with Chaiyaphum woven fabric patterns can serve as handicraft souvenirs and creative decorations. They also serve as a valuable development strategy for local products, aligning with the concept of the creative economy and preserving Thai wisdom in a contemporary way.

Keywords: Bamboo garlands, Chaiyaphum woven fabric patterns, Local identity, Product design, Creative economy

1. บทนำ

ผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดชัยภูมิเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อของชุมชนท้องถิ่น ผ่านลวดลาย สี และโครงสร้างของผืนผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในด้านสีสันทน ผ้าทอพื้นเมืองชัยภูมินิยมใช้โทนสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติ เช่น สีแดง น้ำตาล คราม และเหลือง ซึ่งสื่อถึงธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ และความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขณะที่โครงสร้างของผืนผ้ามักประกอบด้วยการจัดวางลวดลายแบบสมมาตร การกำหนดจังหวะของลายซ้ำ และการแบ่งช่องว่างของลวดลายอย่างเป็นระบบ ลวดลายสำคัญ อาทิ ลายขอนารี ลายดอกแก้ว ลายต้นสน และลายแมงมุม ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติ และการให้คุณค่าต่อความงามในชีวิตประจำวัน (ประภาศรี รัตนธรรม, 2562) กระบวนการทอผ้าจึงมิใช่เพียงกิจกรรมเพื่อผลิตเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น หากยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปะ และสุนทรียศาสตร์ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง

ด้วยคุณค่าทางสัญลักษณ์และโครงสร้างเชิงศิลปะดังกล่าว ผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดชัยภูมิจึงมิได้จำกัดบทบาทอยู่เพียงในบริบทการใช้งานดั้งเดิม แต่สามารถนำมาเป็นฐานแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยได้อย่างหลากหลาย ในบริบทของสังคมปัจจุบัน แนวคิดการ

อนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เชื่อมโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งมุ่งนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และบริการ (นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา, 2566) การนำลวดลายผ้าทอพื้นเมืองมาออกแบบร่วมกับผลิตภัณฑ์สมัยใหม่จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมยังคงมีชีวิตและสามารถแข่งขันในตลาดได้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน OTOP ที่นำลายผ้าทอมาใช้ในการออกแบบของตกแต่งเครื่องประดับ และของที่ระลึก ซึ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ (แพรวภัทร ยอดแก้ว, 2566)

ในอีกด้านหนึ่ง ไม้ไผ่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน และพบมากในจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะไม้ไผ่ไร่ ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นด้านความแข็งแรง น้ำหนักเบา และสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นงานจักสานได้หลากหลายรูปแบบ (สำรวย สุดเจลิยว, 2565) งานจักสานไม้ไผ่ของชุมชน เช่น กระติบข้าว ตะกร้า และของตกแต่งบ้านล้วนเป็นตัวอย่างของภูมิปัญญาที่ผสมผสานการใช้งานจริงกับความงามทางศิลปะพื้นถิ่นได้อย่างกลมกลืน เมื่อพิจารณาศักยภาพของผ้าทอและงานจักสานร่วมกัน การออกแบบ “พวงมาลัยไม้ไผ่” จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์สูง

อย่างไรก็ตาม พวงมาลัยไม้ไผ่ในงานวิจัยนี้มีแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากมาลัยไม้ไผ่ของบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นที่รับรู้ในเชิงวิชาการในฐานะเครื่องประกอบพิธีกรรมและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นนั้น โดยมาลัยไม้ไผ่บ้านกุดหว้ามุ่งเน้นรูปแบบและความหมายดั้งเดิมเป็นหลัก ขณะที่พวงมาลัยไม้ไผ่ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ผ่านการถอดรหัสลวดลายผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดชัยภูมิ และนำมาประยุกต์สู่โครงสร้างและลวดลายการสานไม้ไผ่ในเชิงออกแบบร่วมสมัย กระบวนการประยุกต์ดังกล่าวเริ่มจากการวิเคราะห์โครงสร้างลวดลายผ้าทอ องค์ประกอบของเส้น สี และจังหวะลวดลาย จากนั้นจึงนำมาปรับใช้กับเทคนิคการสานไม้ไผ่ เช่น การกำหนดทิศทางของเส้นสาน การสร้างลวดลายซ้ำ และการจัดองค์ประกอบเชิงรูปทรง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องทั้งด้านสุนทรียศาสตร์และความหมายเชิงสัญลักษณ์

นอกจากนี้ การออกแบบพวงมาลัยไม้ไผ่ในรูปแบบ “ชายเดี่ยว” ยังมีเหตุผลเชิงแนวคิดและการใช้งาน กล่าวคือ รูปแบบชายเดี่ยวช่วยเน้นความเรียบง่าย สง่างาม และสื่อถึงความเคารพอย่างเหมาะสมกับบริบทการใช้งานทั้งในเชิงพิธีกรรมและการประดับตกแต่ง อีกทั้งยังเอื้อต่อการแสดงลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอที่ถูกประยุกต์สู่การสานไม้ไผ่อย่างชัดเจน ลดความซับซ้อนของโครงสร้าง และเหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ พวงมาลัยไม้ไผ่จึงมิได้เป็นเพียงของตกแต่งหรือของที่ระลึก หากแต่ทำหน้าที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานความหมายของผ้าทอและงานจักสานเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ (พีรติ จึงประกอบ, 2561)

ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง “พวงมาลัยไม้ไผ่ : กรณีศึกษาลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ” จึงมีความสำคัญในฐานะการศึกษาที่มุ่งสืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมุ่งสร้างความเข้าใจในคุณค่าของลวดลายผ้าทอพื้นเมือง พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางการออกแบบที่ผสมผสานวัฒนธรรมชาติกับความหมายทางวัฒนธรรมอย่างกลมกลืน ผลการศึกษาที่ได้ไม่เพียงสะท้อนศักยภาพทางศิลปะและการออกแบบเชิงหัตถกรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้

เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีมูลค่าเพิ่ม และขยายสู่ตลาดเชิงพาณิชย์ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

2.1 ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

2.2 ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

3.1.1 การออกแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ที่สะท้อนเอกลักษณ์ลวดลายผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ โดยมีแนวคิดหลักในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดชัยภูมิ จากการนำลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ประจำถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์งานประดิษฐ์ร่วมสมัยเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางหัตถศิลป์ของชุมชนในรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการคัดเลือกลวดลายผ้าที่มีความโดดเด่นของจังหวัดชัยภูมิ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านลวดลายผ้าทอในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ท่าน โดยได้ทำการคัดเลือกลวดลายผ้าทออัตลักษณ์จังหวัดชัยภูมิที่มีความโดดเด่นมาจำนวน 3 ลวดลาย ประกอบด้วย ลายxonนารี ลายดอกแก้ว และลายต้นสน ซึ่งลวดลายเหล่านี้ได้มีความหมายและเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงรากเหง้าวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความงดงามเชิงสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

รูปแบบของลวดลายผ้าทอ	ความสำคัญของลวดลายผ้าทอ
1) ลายxonนารี 	เป็นลายผ้าประจำจังหวัดชัยภูมิ พัฒนามาจาก “ลายหมี่ขอกะหรี” (ดั้งเดิม) เป็นลายที่ชาวบ้านตอนอำเภอบ้านเขว้า ได้ประดิษฐ์ขึ้นเป็นตะขอเกี่ยวกับถังน้ำขึ้นมา จึงได้รับแรงบันดาลใจจากตะขอที่ใช้ตักน้ำมาประดิษฐ์ลายผ้าเป็นลายตะขอ (กอบชัย สำโรงพล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤษภาคม 2568)

ตารางที่ 1 (ต่อ) ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

รูปแบบของลวดลายผ้าทอ	ความสำคัญของลวดลายผ้าทอ
2) ลายดอกแก้ว 	เป็นลวดลายผ้ามัดหมี่และลายผ้าขิดโบราณ เกิดจากการสังเกตเห็นรูปทรงหรือลักษณะที่สวยงามของดอกแก้วที่ปลูกตามบ้านเรือน จึงนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างลวดลายผ้าทอลายดอกแก้ว (ชัยโย เฒ่าพวง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 พฤษภาคม 2568)
3) ลายต้นสน 	เป็นลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากพืชพรรณในท้องถิ่นที่ถักทอลวดลายบนผืนผ้าไหมมัดหมี่โดยประดับอยู่ที่ชายของผ้าชิ้น และยังนิยมทอสลักกับลายพญานาคสำหรับผ้าขิดและผ้าจกมักจะถักทอเป็นลวดลายขนาดเล็ก (กระบวน ไย้มภูิกา, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 พฤษภาคม 2568)

จากลวดลายผ้าทอจังหวัดชัยภูมิที่ได้คัดเลือกมาทั้ง 3 ลวดลาย ประกอบด้วยลายขอนารี ลายดอกแก้ว และลายต้นสน ได้นำมาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์ร่วมสมัย โดยกระบวนการออกแบบแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การวิเคราะห์บริบทและข้อมูลทางวัฒนธรรม ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพวงมาลัยไทย วัสดุไม้ไผ่ และลวดลายผ้าทอพื้นถิ่น เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างลวดลาย ความหมายเชิงสัญลักษณ์ และคุณค่าทางวัฒนธรรมของลายขอนารี ลายดอกแก้ว และลายต้นสน ผลการวิเคราะห์ถูกนำมาใช้เป็นฐานความคิดในการกำหนดแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์

2. การพัฒนาแนวคิดและกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ กำหนดแนวคิดการออกแบบที่มุ่งถ่ายทอดอัตลักษณ์ลวดลายผ้าทอผ่านวัสดุไม้ไผ่ โดยออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบพวงมาลัยทรงวงกลม ซึ่งสื่อถึงความสมบูรณ์ ความต่อเนื่อง และความเป็นสิริมงคล มีการออกแบบโครงสร้างให้มีน้ำหนักเบา แข็งแรง และเหมาะสมต่อการประดับตกแต่ง

3. การแปลงลวดลายผ้าทอสู่การออกแบบจากไม้ไผ่ นำลวดลายผ้าทอทั้ง 3 ลาย มาวิเคราะห์ในด้านรูปทรง จังหวะ และการซ้ำของลวดลาย จากนั้นทำการลดทอนและแปลงลวดลายให้เหมาะสมกับเทคนิคการพัน และการสานไม้ไผ่ โดยลายขอนารีและลายต้นสน ถูกถ่ายทอดเป็นลวดลายเรขาคณิตบนโครงพวงมาลัย ขณะที่ลายดอกแก้วถูกออกแบบเป็นองค์ประกอบดอกไม้ไม้ไผ่แบบสามมิติ เพื่อสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์

4. การเลือกวัสดุและเทคนิคการผลิต ทำการเลือกไม้ไผ่เป็นวัสดุหลัก เนื่องจากมีคุณสมบัติด้านความยืดหยุ่น ความแข็งแรง และความยั่งยืน โดยประยุกต์ใช้เทคนิคงานจักสาน งานดอกไม้ประดิษฐ์จากไม้ไผ่ รวมถึงการอบแห้ง การย้อมสีธรรมชาติ และการเคลือบผิว เพื่อเพิ่มความทนทานและความสวยงามของผลิตภัณฑ์

5. การสร้างต้นแบบและการปรับปรุงแบบผลิตภัณฑ์ ดำเนินการสร้างต้นแบบพวงมาลัยจากไม้ไผ่ตามแนวคิดการออกแบบที่กำหนด และประเมินต้นแบบที่ได้ โดยผลการประเมินถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงรายละเอียดของรูปแบบและองค์ประกอบ จนได้ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยจากไม้ไผ่ที่มีความสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการนำไปใช้งาน

3.1.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

ดำเนินการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ โดยมีส่วนประกอบของมาลัย ประกอบด้วย ตัวมาลัย รัตข้อ และอุบะ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การขึ้นรูปตัวมาลัย การขึ้นรูปตัวมาลัยเริ่มจากการเตรียมเส้นตอกให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปสานเป็นลวดลายที่ประณีต โดยเริ่มจากการจักเส้นตอกให้ได้ความกว้างประมาณ 2 มิลลิเมตร จากนั้นนำเส้นตอกไปผึ่งแดดจนแห้งสนิท เพื่อให้เนื้อไม้มีความแข็งแรงและยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับการขึ้นรูป ต่อมาจึงนำเส้นตอกบางส่วนไปรมควันเพื่อให้เกิดสีน้ำตาล ซึ่งช่วยเพิ่มมิติและความโดดเด่นให้กับงานสาน (กอบชัย สำโรงพล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤษภาคม 2568) เมื่อเตรียมวัสดุเรียบร้อยแล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการขึ้นโครงตัวมาลัย โดยใช้สายยางขนาด 1 นิ้ว ตัดให้เป็นวงกลมที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 นิ้ว ทำหน้าที่เป็นแกนกลางสำหรับสานตัวมาลัยให้คงรูปร่างสวยงาม จากนั้นจึงเริ่มสานลวดลายด้วยเส้นตอกสองสี โดยใช้ตอกสีขาวตั้งเป็นแนวตั้งจำนวน 9 เส้น รอบตัวโครง และใช้ตอกสีน้ำตาลสานขัดไปกับเส้นสีขาวจนเกิดเป็นลวดลาย “ขัดขอนารี” ซึ่งเป็นลวดลายที่ต้องอาศัยความประณีตและความแม่นยำในการสาน เส้นตอกสีน้ำตาลจะถูกพันสานวนรอบโครงมาลัยอย่างสม่ำเสมอจนได้รูปทรงที่สมบูรณ์และงดงามตามแบบงานหัตถศิลป์ไทยอย่างแท้จริง

2. การทำรัตข้อ การทำรัตข้อเริ่มจากการเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้รัตข้อมีรูปทรงที่แข็งแรงและสามารถยึดติดกับตัวมาลัยได้อย่างมั่นคง โดยตัดโฟมยางที่มีความหนาประมาณ 1 นิ้ว และความยาว 5 นิ้ว จากนั้นนำโฟมยางมาเสียบเข้ากับลวดและเชื่อมต่อเข้ากับตัวมาลัยให้เกิดเป็นแกนสำคัญสำหรับการสานลวดลายบริเวณรัตข้อ เมื่อโครงพร้อมแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนการสานลวดลาย โดยเลือกใช้เส้นตอกสองสี ได้แก่ สีขาวและสีน้ำตาล โดยตอกสีขาวจะถูกจัดวางเป็นเส้นแนวตั้งจำนวน 11 เส้น รอบตัวโฟมยาง ทำหน้าที่เป็นเส้นตั้งหลักในการกำหนดทิศและความเรียบร้อยของลวดลาย จากนั้นใช้เส้นตอกสีน้ำตาลสานขัดกับเส้นสีขาวอย่างประณีต จนเกิดเป็นลวดลาย “ดอกแก้ว” ซึ่งเป็นลายสานที่มีความละเอียดและต้องอาศัยความสม่ำเสมอในการวางจังหวะของเส้นสาน เส้นตอกทั้งสองสีจะสานสลับกันไปเรื่อย ๆ รอบโครงรัตข้อจนได้ลวดลายครบวงอย่างงดงามและคงทน (กอบชัย สำโรงพล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤษภาคม 2568) พร้อมสำหรับประกอบเข้ากับตัวมาลัยโดยสมบูรณ์

3. การทำอุบะ การทำอุบะเริ่มจากการเตรียมกลีบจำปีด้วยการตัดเส้นตอกให้มีรูปทรงคล้ายกลีบดอกจำปีขนาดเท่า ๆ กัน เมื่อตัดเสร็จแล้วจึงนำกลีบเหล่านี้มาติดเรียงซ้อนกัน โดยจัดให้ด้านในมี 3 กลีบ และด้านนอกอีก 3 กลีบ โดยวางสับหว่างกันอย่างประณีต

เพื่อให้ได้รูปทรงที่เป็นธรรมชาติและมีความอ่อนช้อยเหมือนดอกจำปีจริง การจัดวางกลีบในลักษณะนี้ยังช่วยเพิ่มมิติและความงดงามให้กับตัวอุบะ (กอบช้อย ลำโพงพล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤษภาคม 2568) เมื่อส่วนของกลีบเสร็จสมบูรณ์แล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนการร้อยอุบะฟู โดยเลือกใช้ดอกช่อมเรียงลำดับจากดอกใหญ่ไปยังดอกเล็ก เพื่อให้เกิดชั้นของฟูที่ลดหลั่นกันอย่างสวยงาม จากนั้นจึงร้อยดอกช่อมตามลำดับขนาดจนเป็นอุบะฟูที่มีจำนวนทั้งหมด 9 ขา การจัดเรียงและร้อยในลักษณะนี้ช่วยให้ตัวอุบะดูมีน้ำหนักที่สมดุล สวยงาม และเหมาะสมสำหรับนำไปประกอบเข้ากับมาลัยหรือชิ้นงานหัตถศิลป์อื่น ๆ ได้อย่างประณีตและมีคุณค่า

3.2 การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิที่มีอายุอยู่ระหว่าง 21-50 ปี จำนวนรวมทั้งสิ้น 455,727 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2568) มีอาชีพเกี่ยวกับงานทอผ้าไหมหรืองานประดิษฐ์แบบไทย และมีความสนใจในผลิตภัณฑ์งานศิลปประดิษฐ์ในรูปแบบต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามหลักการของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความน่าเชื่อมั่น 90% ความคลาดเคลื่อน $\pm 10\%$ จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 100 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed end) มีคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple choice) และให้เลือกตอบเพียงตัวเลือกเดียว มีคำถามจำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการออกแบบ ด้านขนาดและสัดส่วน ด้านสีของพวงมาลัย ด้านการนำไปใช้ และความพึงพอใจโดยรวม ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถให้คะแนนแบบ Likert scale

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นการตั้งข้อคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้

ทั้งนี้ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว ไปทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ในระดับดี (Cronbach's $\alpha=0.852$)

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 100 คน โดยการแจกแบบสอบถามพร้อมอธิบายรายละเอียดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจและให้กรอกแบบสอบถามส่งคืนกลับให้ผู้วิจัย เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้อ่านบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติ

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ของแบบสอบถามซ้ำอีกครั้ง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยอธิบายและนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เกี่ยวกับข้อมูลความพึงพอใจของผู้บริโภค เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถให้คะแนนแบบ Likert scale ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

แบบสอบถามส่วนที่ 3 เกี่ยวข้องกับข้อเสนอแนะที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ ทำการรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาสรุปผลแบบบรรยาย

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

จากการศึกษาลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอของจังหวัดชัยภูมิสำหรับนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ลวดลายที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและสะท้อนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ได้แก่ ลายขอนารี ลายดอกแก้ว และลายต้นสน ซึ่งแต่ละลายมีที่มาทางประวัติศาสตร์และความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แตกต่างกัน โดยลายขอนารีเป็นลายประจำจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเด่นในเชิงศิลปะที่วิจิตร ซับซ้อน และมีความสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องความอุดมสมบูรณ์และการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ส่วนลายดอกแก้วเป็นลวดลายที่สื่อถึงความบริสุทธิ์ ความสุข และความเป็นสิริมงคล ขณะที่ลายต้นสนสื่อถึงความมั่นคง ความมีระเบียบ และความสงบสุข

ของชีวิต โดยจากผลการศึกษสามารถออกแบบลวดลายของพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์
ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิได้จำนวน 3 ลวดลาย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ออกแบบลวดลายพวงมาลัยไม้ไผ่
(ก) ลายขอนารี (ข) ลายดอกแก้ว และ (ค) ลายต้นสน

จากภาพที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรม มีความเห็นร่วมกันว่า “ลายขอนารี” เหมาะสมที่สุดในการนำมาประยุกต์ออกแบบ เนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง ไม่ซ้ำซ้อนกับลวดลายอื่น และมีคุณค่าทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมสูง อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับลายพระราชทาน “ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ” ซึ่งเป็นลายที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ทรงออกแบบเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยมีรูปแบบตัวอักษร “S” จำนวน 10 แถว สื่อถึงพระนามและรัชกาลที่ 10 และนำลวดลายของต้นสน และลายดอกแก้ว มาเป็นลวดลายประกอบในองค์ประกอบของพวงมาลัยเพิ่มเติม ซึ่งการคัดเลือกลายขอนารีเป็นลวดลายหลักในการสร้างสรรค์พวงมาลัยไม้ไผ่ต้นแบบ เนื่องจากมีเอกลักษณ์โดดเด่น สะท้อนความอ่อนช้อยของลวดลายและมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ถึงความรัก ความศรัทธา และความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งการนำลายขอนารีมาใช้ในการออกแบบพวงมาลัยไม้ไผ่ได้ผสมผสานภูมิปัญญาเชิงหัตถกรรมกับวัฒนธรรมชาติในท้องถิ่น โดยใช้ไม้ไผ่ที่มีความยืดหยุ่นและมีพื้นผิวสวยงามเป็นวัสดุหลัก ผ่านกระบวนการจักสานด้วยเทคนิค “สานลายขอนารี” เพื่อให้เกิดลวดลายต่อเนื่องรอบตัวพวงมาลัย

4.2 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

จากการออกแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญโดยส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันว่าลายขอนารีมีความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์มากที่สุด โดยการใช้เป็นลวดลายหลักของผลิตภัณฑ์ แล้วตกแต่งเสริมด้วยลายดอกแก้วและลายต้นสน ผลจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พวงมาลัยไม้ไผ่สานลายขอนารี

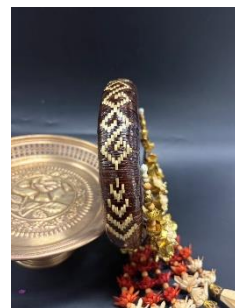
นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานศิลปประดิษฐ์ได้เสนอให้มีการผสมผสานสัญลักษณ์ประจำจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ต้นขี้เหล็ก (ต้นไม้ประจำจังหวัด) และดอกปทุมมา (ดอกไม้ประจำจังหวัด) เพื่อเสริมอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ให้กับผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้พวงมาลัยไม้ไผ่ที่ได้มีความงดงามทั้งด้านความหมายและรูปแบบ และสะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิได้อย่างชัดเจน โดยการเพิ่มองค์ประกอบตกแต่งด้วยดอกไม้ไม้ไผ่ประดิษฐ์สีทองและขาวที่สื่อถึงความบริสุทธิ์และความเป็นสิริมงคล ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความสวยงาม ประณีต และคงทน เหมาะสำหรับการใช้เป็นของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิอย่างแท้จริง ดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ประยุกต์ (ก) ข่อเอื้องลวดลายต้นขี้เหล็ก และดอกปทุมมา
(ข) รัศมีขอมลายลวดลายดอกแก้ว และ (ค) ตัวมาลัยลวดลายขอนารี และต้นสน

ภาพที่ 4 ขนาดผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ประยุกต์ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ

จากภาพที่ 4 พบว่า ผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ประยุกต์ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ มีขนาดความยาวโดยรวม 15 นิ้ว ความกว้างของตัวมาลัย 7 นิ้ว และมีขนาดความยาวของรัดข้อและอุบะยาวลงมา 8 นิ้ว ซึ่งเป็นขนาดที่มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการมอบเป็นของที่ระลึก หรือการใช้งานในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ต่อไป

4.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ

จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ มีผลการสำรวจดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 68.00 มีระดับปริญญาตรี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 และมีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการออกแบบ ด้านขนาดและสัดส่วน ด้านสีของพวงมาลัย ด้านการนำไปใช้ และความพึงพอใจโดยรวม ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์			
1.1 ท่านพึงพอใจกับลวดลายของพวงมาลัย	4.56	0.66	มากที่สุด
1.2 ลวดลายมีความเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของผ้าทอชัยภูมิ	4.58	0.65	มากที่สุด
รวมทั้งสิ้น	4.57	0.66	มากที่สุด
2. ด้านขนาดและสัดส่วน			
2.1 ความสมดุลย์ของมาลัยที่ใช้สำหรับขึ้นรูปผลิตภัณฑ์	4.33	0.77	มาก
2.2 ขนาดของพวงมาลัยไม้ไผ่มีความเหมาะสม	4.39	0.75	มาก
รวมทั้งสิ้น	4.36	0.76	มาก
3. ด้านสีของพวงมาลัย			
3.1 ความสม่ำเสมอของสีผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่	4.45	0.72	มาก
3.2 สีของพวงมาลัยไม้ไผ่ไม่ดูตาคเกินไป	4.35	0.80	มาก
3.3 ลวดลายของพวงมาลัยไม้ไผ่มีความเหมาะสม	4.45	0.75	มาก
รวมทั้งสิ้น	4.42	0.76	มาก
4. ด้านการนำไปใช้งาน			
4.1 ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปเป็นของชำร่วย	4.51	0.66	มากที่สุด
4.2 ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง	4.53	0.67	มากที่สุด
รวมทั้งสิ้น	4.52	0.67	มากที่สุด
5. ด้านความพึงพอใจโดยรวม			
5.1 ความพึงพอใจโดยรวม	4.53	0.66	มากที่สุด
รวมทั้งสิ้น	4.53	0.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีผลการศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการออกแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ± 0.66 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าลวดลายที่ออกแบบมีความโดดเด่นและสามารถสื่ออัตลักษณ์ของผ้าทอชัยภูมิได้อย่างชัดเจน

2. ด้านการนำไปใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ± 0.67 โดยเฉพาะในหัวข้อ “ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปใช้งานได้จริง” ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.53 ± 0.67

3. ด้านสีของพวงมาลัย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ± 0.76 โดยมีความสม่ำเสมอของสีและความเหมาะสมกับลวดลายที่แสดงถึงความกลมกลืนของผลิตภัณฑ์

4. ด้านขนาดและสัดส่วน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ± 0.76 โดยเฉพาะในหัวข้อ “ขนาดของพวงมาลัยไม้ไผ่มีความเหมาะสม” ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ย 4.39 ± 0.75

5. ด้านความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.53 ± 0.66 แสดงถึงการตอบรับเชิงบวกจากผู้บริโภคที่มีต่อการประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทอชัยภูมิ ในงานออกแบบร่วมสมัย

5. อภิปรายผล

ผลการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่โดยประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการประยุกต์ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองกับการออกแบบเชิงหัตถกรรมร่วมสมัย ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง, 2568) เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มาลัยจากวัสดุธรรมชาติประเภทอื่น เช่น มาลัยดอกไม้สดหรือมาลัยจากใบตอง ซึ่งเน้นความงามเชิงพิธีกรรมและมีอายุการใช้งานจำกัด พวงมาลัยไม้ไผ่มีจุดเด่นด้านความคงทน อายุการใช้งานยาวนาน และสามารถออกแบบลวดลายการสานให้ถ่ายทอดโครงสร้าง จังหวะ และความหมายเชิงสัญลักษณ์ของลวดลายผ้าทอพื้นเมืองได้อย่างชัดเจน การเลือกใช้ลายขอนารีเป็นลายหลักสะท้อนการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) และการออกแบบร่วมสมัยที่ช่วยเพิ่มมูลค่าเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) ให้กับชุมชน (มะโนด สุขตาม และคณะ, 2566) ดังนั้นการเลือกใช้ลายขอนารีเป็นลายหลักของผลิตภัณฑ์ไม่เพียงแสดงถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิเท่านั้น เนื่องจากลายขอนารีมีความงดงามเชิงสัญลักษณ์และมีคุณค่าทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง “อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์” (Product Identity) ที่สามารถสื่อสารรากเหง้าวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง (กิตติศักดิ์ อริยะเครือ และคณะ, 2568) นอกจากนี้การเลือกใช้ไม้ไผ่เป็นวัสดุหลักสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) เนื่องจากเป็นวัสดุธรรมชาติที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ มีความคงทนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (บุญฤทธิ์ สโมสร และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2567) การออกแบบดังกล่าวจึงเป็นการผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและนวัตกรรมทางศิลปหัตถกรรม ซึ่งก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมร่วมสมัยที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในการออกแบบสูงที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.57 ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการออกแบบที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุชาติ อิมสำราญ และคณะ (2564) ที่กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่ดีควรสะท้อน “อัตลักษณ์ ความหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่น” ควบคู่กับความสวยงามและความร่วมสมัย นอกจากนี้ในการประเมินด้าน “การนำไปใช้งานได้จริง” ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.52 ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีนาฏ ไพโรหกุล (2565) ที่ระบุว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อการใช้งานจริง และมีความเชื่อมโยงทางอารมณ์ จะช่วยเสริมคุณค่าเชิงจิตใจให้กับผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและความภักดีต่อผลิตภัณฑ์

โดยสรุปผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดชัยภูมิมาใช้ในการออกแบบพวงมาลัยไม้ไผ่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และมีศักยภาพในการต่อยอดสู่การพัฒนาเชิงพาณิชย์ได้อย่างยั่งยืน

6. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านการออกแบบเชิงทัศนศิลป์ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ลวดลายผ้าทออัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิสู่งานจักสานไม้ไผ่ กระบวนการประยุกต์เริ่มจากการวิเคราะห์ลวดลายผ้าทอในมิติของโครงสร้าง เส้น สี จังหวะ และความหมายเชิงสัญลักษณ์ จากนั้นจึงนำองค์ประกอบดังกล่าวมาถอดรหัสและปรับใช้กับเทคนิคการจักสานไม้ไผ่ ผ่านการกำหนดทิศทางของเส้นสาน การเลือกเทคนิคการขัด การร้อย และการจัดวางองค์ประกอบของพวงมาลัยให้สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของลวดลายผ้าทอได้อย่างชัดเจน ผลลัพธ์ที่ได้คือพวงมาลัยไม้ไผ่เชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชุมชนจังหวัดชัยภูมิอย่างเป็นรูปธรรม องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการเชื่อมโยงงานออกแบบสร้างสรรค์ (Creative design) เข้ากับเศรษฐกิจวัฒนธรรม (Cultural economy) ในระดับท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาของที่ระลึกเชิงอัตลักษณ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติประเภทอื่น ตลอดจนการต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

7. สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พวงมาลัยไม้ไผ่ : กรณีศึกษาลวดลายอัตลักษณ์ผ้าทอจังหวัดชัยภูมิ” มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ โดยนำลวดลายผ้าทอพื้นเมืองมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่สามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน ผลการออกแบบผลิตภัณฑ์ พบว่า ลวดลายที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ลายขนานรี ซึ่งเป็นลวดลายพระราชทานผ้าหมัดหมี่ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ ลวดลายดังกล่าวมีความหมายเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับความรัก ความศรัทธา และความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน อีกทั้งมีความงดงามโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงมีความเหมาะสมในการนำมาประยุกต์เป็นลวดลายหลักของพวงมาลัยไม้ไผ่ สามารถถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิได้อย่างชัดเจน

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์พบว่า การนำลายขนานรีมาประยุกต์สู่การจักสานไม้ไผ่สามารถพัฒนาเป็นพวงมาลัยไม้ไผ่ที่มีรูปแบบเหมาะสมต่อการใช้งานจริง มีความคงทน และสามารถสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ของการให้ ความเคารพ และความเป็นสิริมงคลได้อย่างสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทย ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นจึงไม่เพียงเป็นของตกแต่งหรือของ

ที่ระลึก หากยังเป็นผลิตภัณฑ์เชิงอัตลักษณ์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม และมีศักยภาพในการต่อยอดสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและเชิงพาณิชย์ได้อย่างยั่งยืน

ในด้านการประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อพวงมาลัยไม้ไผ่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.53 ± 0.66 โดยมีความพึงพอใจสูงสุดในด้าน การออกแบบ ค่าเฉลี่ย 4.57 ± 0.66 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการออกแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสามารถถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมของผ้าทอชัยภูมิได้อย่างเหมาะสม รองลงมาคือด้าน การนำไปใช้งาน ค่าเฉลี่ย 4.52 ± 0.67 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์สามารถนำไปใช้จริงได้ในบริบทต่าง ๆ เช่น เป็นของตกแต่ง ของที่ระลึก หรือของขวัญในโอกาสสำคัญ ซึ่งผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าการประยุกต์ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองในงานออกแบบร่วมสมัยสามารถเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้ โดยเฉพาะในมิติของการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของตนเองอย่างยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

8.1.1 ควรส่งเสริมให้ชุมชนหรือกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในจังหวัดชัยภูมินำแบบผลิตภัณฑ์นี้ไปต่อยอดเชิงพาณิชย์

8.1.2 ควรบูรณาการองค์ความรู้ด้านลวดลายผ้าทอพื้นเมืองเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอนในสาขาคหกรรมศาสตร์ ศิลปประดิษฐ์ หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์

8.1.3 หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นร่วมสมัย โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน

8.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.2.1 ควรขยายการศึกษาลวดลายผ้าทอจากหลายพื้นที่ในภาคอีสานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านรูปแบบ ศิลปะ และความหมายทางวัฒนธรรม

8.2.2 ควรศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคในกลุ่มต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของผลิตภัณฑ์พวงมาลัยไม้ไผ่ และปรับปรุงการออกแบบให้เหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรมสากล

8.2.3 ควรทดลองใช้วัสดุธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ใบไม้แห้ง เส้นใยปอ หรือกระดาษจากเยื่อพืช เพื่อประเมินคุณสมบัติด้านความคงทน การผลิต และความสวยงามเชิงศิลป์

9. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ห้องปฏิบัติการศึกษาวิจัย

10. เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ อริยะเครือ, จรัสพิมพ์ วังเย็น, ไอรดา สุดสังข์, สุดากาญจน์ แยมดี, เสาวนีย์ รัฐนิธิคุณานนท์, ศรัณย์ จันทร์แก้ว และสุวารี เนตรกระจ่าง. (2568). การสืบสาน ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมผ้าไหมไทย สู่การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ร่วมสมัย เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในระดับสากล ในการขับเคลื่อน กิจกรรมมหกรรมผ้าไหมไทย “ไหมไทยสู่เส้นทางโลก” ครั้งที่ 13. *วารสาร สังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 9(5), 68-81.
- เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง. (2568). นวัตกรรมสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์หัตถศิลป์เชิงบูรณาการ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิชาการนวัตกรรมเทคโนโลยีอุตสาหกรรม*, 3(1), 47-58.
- นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(10), 335-349.
- บุญฤทธิ์ สโมสร และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2567). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อ เพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร. *Journal of Modern Learning Development*, 9(9), 628-641.
- ประภาศรี ถนอมธรรม. (2562). คุณค่าอัตลักษณ์ของผ้ามัดหมี่พื้นเมืองของจังหวัดชัยภูมิ. *มนุษยสังคมสาร (มสส.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์*, 16(2), 33-54.
- พีรติ จิงประกอบ. (2561). แนวทางการสร้างสรรค์งานออกแบบสัญลักษณ์ความเชื่อความ ศรัทธาแห่งพวงมาลัยไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 14(2), 109-138.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(1), 14-30.
- มะโนด สุขตาม, ยุพดี สีนมาก, อภินันท์ชัย โจมสติ, บัญชา ชื่นจิต และกัญญา เยี่ยมสวัสดิ์. (2566). องค์ความรู้ด้านงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนผู้สูงอายุ ตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 8(2), 149-159.
<https://doi.org/10.14456/journalindus.2023.25>
- ศรีนาฏ ไพโรหกุล. (2565). การออกแบบเชิงอารมณ์ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์ลักษณะไทย ประยุกต์. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 34(1), 82-101.

- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2568). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน).
<https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>.
- สำรวย สุดเฉลียว. (2565). ความหลากหลายของไฟในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และการใช้ประโยชน์ : กรณีศึกษาชนเผ่าผู้ไท [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุชาติ อิมสำราญ, พรเทพ เลิศเทวศิริ และอินทิรา พรหมพันธุ์. (2564). การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากอัตลักษณ์ศิลปะพื้นบ้านสำหรับนักท่องเที่ยว. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล., 33(2), 115-129.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd Ed). NewYork: Harper and Row Publications.